

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slogom rasta male stvari, a nesloga sve pokrvaži“ Nar. Posl.

Pretpлата s poštarinom stoji 2 for., a seljake samo 1 for. za cijelu godinu. Razmjerno 1 for., a seljake 50 novčića za pol godinu. Izvan Carovine više poštarina. Daje se najjeftinije 8 seljaka to su voljni, da im list seljaku stimo ukupno pošt jednim zaštom i imenom, darat fomo za 70 novčića, na godinu svakomu. Noret se šalja kroz poštariku *Novčanica*. Ime, prezime i najbližu Postu valja jasno označiti. Komu List nedodje na vrijeme, neka to javi odpravitelju u otvorenu pismu, za koje se nepošta nikakra poštarina, napisar izvana *Reklamacija*. Tko List prima i drži, ako je pošten, ga i plaća.

Izlazi svaki I. i 16. dan mjeseca.

UREDNIČTVO I ODPRAVNIČTVO

nalaza se

Trigograda Fizik di C. Amati, via della Zonta, N. 7.

Pisma se šalja platjeno poštarine. Vjesti, dopisi i drugi spisi štampaju se ili u cijelosti ili u izvadku, namno prama svojoj vrijednosti i smjeru oroga lista. Ne-podpisani se dopisi neupotrebljavaju. Osobna napadanja i čisto sakromne stvari neunalaze mjesta u ovom listu. Priobrena se pisma tiskaju po 5 novčića, svaki redak. Oglasi od 8 redaka stoje 60 novčića, a svaki redak stoji 5 novčića; ili u slučaju opetovanja po što se pogodo oglasnik i odpravitelju. Dopisi se nevezavaju. Uredništvo i odpravitelju, osim izvanrednih slučajeva, nepodpisuju, nego putem stoje *Listarice*.

NAŠE ŠKOLE.

Da su nam škole potrebite, to nitko ne taji ili bar razložno tajiti nemože.

Da mi Hrvati u Istri za škole mnogo plaćamo, ni to nitko zatajiti nemože.

Da je dakle dužnost naše vlade, brižiti se za hrvatske pučke škole u Istri, jasno je.

Da vidimo dakle kako se brine. Hoćeš li imati škole, valja da imaš učiteljah. Nejmash li tih, valja da si jih uzgajaš.

Za to se je vlada pobrinula, ali polovično, nedostatno. Ustrojila je učiteljišće u Kopru i sa hrvatskim odjelom. Nego na tom učiteljišću ima djakah Hrvatah veoma malo prema broju Hrvatah u Istri. Zašto? Uzrokah ima veće.

Prvi je samo ustrojenje učiteljišća. Dječaci vraćajući se od tamo bliedi su, bojisi se skoro će izdahnuti kakono ono reče dopisnik iz Vrhnika, koj me i potaknu da ovo par riječi napišem. Preinatrpni su s predmeti. Što sama množina predmetah ne čini, to čini učevni jezik njemački. Neznaju pravo nit čitati njemački, a jur se moraju toliko njemački učiti, koliko se uče Niemci u sred njemačke pokrajine; a prije nego nauke svrše, moraju jur sve predmete njemački učiti. Da se proti zdravoj pameti *otkupjati dječake njemački, da budu pak mogli biti učitelji na hrvatskih školah*; da se dječaci nenauče što bi se naučiti imali, da njim um otpuju; to uvidja svako, koji ima uvidjavnosti. Pri svem tom dječaci i zdravlje gube, a roditelji videći bolne vraćajuće se iz toga učiteljišća ili bolje mučilišća, nejmaju nit najmanje želje svoju djecu tamo šaljati. To je jedno; želja germanizirati nas — želja čloista,

koja se neće nikad izpuniti, al koja pričeči našemu umnomu i tvornomu razvoju. Cielo stanovništvo Istre izrazilo se je češće proti tomu i u posljednjem zasjedanju istarskoga sabora po svojih zastupnicah. Ipak još ostaje pri starom, ipak se prkosi opravdanoj želji stanovnikah ciele jedne pokrajine.

Drugi uzrok što ide malo naših mladićah u učitelje jest taj, što se jih k tomu malo pripraviti može. Za sve Hrvate, u cijeloj Istri bio je prije četiri godine ustrojen samo jedan pripravnica tečaj i to najprije u Kastvu, a lani prenesen u Vrhnik. Preneslo se ga je s toga, što je bilo zadnje godine veoma malo djakah. A bilo jih je malo s toga što se je od djakah preveć zahijevalo, i što se je mnogo obećivalo a malo ili ništa izpunilo. Obećivalo se po pedeset for. svakomu, koj se bude dobro učio u pripravnomu tečaju, a davalo se mnogo manje ili ništa. Obećivalo se, da će na učiteljišću dobro se učiti po dvie sto for. dobivati, a kad tamo nijedan jih nejma toliko, a malo koji veće od sto. Zavedeni siromašni roditelji moraju se mučiti i zaduživati, da mogu odgojiti djecu, koja nisu veće za poljsko djelo; a drugi videći nje prevarene nisu htjeli svoje šaljati. To isto dogodilo će se, još prije u Vrhniku. Što ženskih, što muških stuko se u pripravnici tečaj kakovih dvadeset. Od tih će jih možda deset u učiteljišće. Velim možda, jer će težko u Goricu onih 6 djevojićah, koje nisu nit najmanje voljne *mučiti se njemačkoslovenski, da budu pak hrvatske učiteljice*. Toliko jih je prve godine, kad se je i njim mnogo toga obećivalo. Obećanja nisu njim se izpunila bar ne posve, oni su jur povjerenje izgubili u one, koji su jur obećavali. — Kad bi pak taj pripravnici tečaj i posve u redu bio, nebi bio dostatan. Taj je samo za iztočnu

stran Istre. Hrvati pak stanuju i u zapadnoj strani, a od tih Hrvatah nije još nijedan na učiteljišće isao, nit se je vlada pobrinula da bi isao. Nije nit uredila bar koliko bi mogla pučkih školah, nit nije ustrojila ovdje gdje (u Pazinu, Pićnu, Tinjanu, Zminju) pripravnu tečaja. Takav bi ustrojiti morala, tim veće što Hrvati, hvata i opet želji ponjemčiti nas, nijedne srednje škole nejmaju, iz koje bi mogli na učiteljišće.

Treći uzrok je taj, što nejma nit toliko hrvatskih pučkih školah, koliko bi jih moglo biti obzirom na one, koji bi hrvatski podučavati mogli. Koliko ima hrvatskih učiteljah, talijanski odgojenih, al hrvatski znajućih, koji moraju hrvatsku djecu talijanski učiti ili bolje mučiti! Koliko bi pak hrvatskih školah moralo biti bez toga obzira na sadanje učitelje neka izraćena svako znajući, da ima u Istri preko 150,000, sa Slovenci preko 180,000 Slavenah, te da mora imati svako mjestance koje ima 40 djece za školu pravo na jednoga učitelja: koje ima 80 djece pravo na dva učitelja; koje ima 160 djece pravo na tri učitelja itd. To je zakonom ustanovljeno, a koliko bi se moralo raditi, da se tomu zakonu zadovolji, a koliko se čini! Jeli pak moguće, da bude naših dječakah u srednjih školah, kad nejmaju *glje* početno se izobraziti; jeli moguće, da bude naše djece u srednjih školah, kad ima cijelih kotarah skoro bez škole?

I ono, što je pučkih školah, na krivu su temelju ustrojene, a to je četvrti uzrok, što neide naših dječakah na učiteljišće. Zakon, da se svaki narod u svojem jeziku naobrazuje, nigdje se toliko ne vredja, koliko kod nas. Ima čisto hrvatskih mjestah, u kojih se podučava samo talijanski, u kojih se nesunje nit vjeronank hrvatski učiti, u kojih se čovjeka, koj iz potrebe hrvatski

šlogod neč, panslavistom proglašuje. Nisu li to griesi vapijuci u nebo? Jeli čudo, da naša djeca skolu bježe, nje se boje kao nečasivoga, da se jih malo što nauče. Oni koji se nauče, nauče se za Talijane, i zadavaju dovoljno jada našoj vladi, kako je sijala, tako žanje! — Toliko o muških školah. Što da rečem o ženskih? Osim neklih školah na otoku Krku, dobro uređenih ženskih školah nejma. Na cijelom istarskom poluotoku nejma nijedne takove. Kolika je dakle potreba hrvatskih učiteljicah, uvidja svako ko hoće. A ipak nejma za nje nijednoga pripravnoga tečaja, osim unješovitoga u Vrhniku? A toak nejma za nje odieka na ženskom učiteljišću u Gorici kao da Hrvati za svoje škole ništa neplaćaju. A ipak misli se one, koje imaju doći siliti, da uče sve slovenski i njemački. Ima li to biti nečiona ili mučiona? Kako se ima okrstiti sav taj postupak: *djevojke uzvajuće još dobro nit svoja jezika, moraju se učiti slovenski i njemački, da budu pak hrvatski podučavati mođe*? Na to pitanje neka si svaki sam odgovori. — Tim se zašto neće privabiti novih učenicah, na taj način nikad nedobismo svojih učiteljicah, na taj način ostadoše naše ženske i bez početne naobrazbe. Posliedice se jur vide. Skrbnik jedan Hrvat zapeljao je svoju pitomicu Hrvatcu na talijansko učiteljišće u Trst, kad je vidio što ju u Gorici čeka. Nenećine li sve tako, bit će samo s velikom potrebom na to prisiljene.

Naša i opet valja!

Iz okolice Zminjsko mjes. Septembra 1878. Tko prosi, taj nosi, veli poslovica. Dakako, i tko uztraje kucati na vratih, otvara mu se, i tko uztraje u borbi za svoja prava i zlatnu slobodu, postignie

PODLISTAK.

DESET POSLENIKAH

STARE VERDOVICE. *)

U Vilimoroj soćalji počela su pesiela. Poslje djela sva se obitelji okupi na ognjištu, i još se koji snjed pridružji, jer u tih samotnih dragah Yozozkih kuća su na riedko, pa tko ti je susjed, kao da ti je rođjak.

Tu okolo ognja od smrekovino nalaze se novi prijatelji, ili se potvrđuju stara prijateljstva. Ogauj ugodno prigreva, sastanak je veselo, besjeđa je privlačiva, to sve to sprijateljstvo; srea se otkrivaju nebotice, misli se sastaju u tisuću osnovah: ovaj život u kući sav je skupan. Bez njega drugi je život samo sjena, al se nečituju nego u ovih časovih. Kad što dodje i Razum gospodarav bratuceđ,

da s drugimi prohavi večer, premda mu je daleko, i onda je blagdan na soćalji, jer bratuceđ znado najbolje pripovjedati. On nezna samo sve, što su oći kazivali, nego i što kujeje pišu. On znado kako postadoše sva stara prebivališta; koje su zgode svih starinskih obitelji; naućio se je također imeua svih lica mahom pokrivenih, što se na visinah dižu kao stupovi ili kao oltari, napokon u njega je tradicija ovoj kraji i znanje njegovo.

Dapće u njega je i mudrost ona okolice! Naućio se je čitati u srdcu ljudskom i riedko; da nebi pogodio zašto koga srdco boli. Drugi ljudi znaju liekove za tjelesne nemoći; taj stari seljanin znade i za duševne boli. Zato mu je puk nadjemu častno ime *Dobriša Razum*.

Za novim ljetom ovo je prvi put što on dolazi na posielo, i svi ciknuše od veselja kad su ga opazili. Dali su nam najliepše mjesto pri ognju i okružili ga; Vilim uze lulu te sjede napram njemu.

Dobriša Razum pitao je redom o svih i o svem. Htio je znati, kako su usjevi, jača li se zadnji žubobčić, kako je letučina. Mladna soćalica na sve je odgovarala skoro nohaju, kako da joj je drugdje misao, jer liepa Marta često misla na grad, gdje je odrasla. Sgrešnje

se, kako je plesala pod brestjem, kako se je uza žito daleko prolhadjala s mladimi djevojkanim, kako su se smijale beruč eviće u ogradah, kako su se razgovarale u pećnici i na vodi, Marta također mnogo puti prevjesi liupu glavu i mrtvo spusti ruku dok joj se duša domišlja prošlih danah.

I ta večeri, kad drugo žensko glavo posluju, soćalica sjedi pred kolovratom, al se kolovrat nevrtil, rogovilja joj za pasom puna laua, a prsti joj bezbrizno igraju s predjom, što joj pada po koljenim.

Dobriša Razum sve je s krajja opazio, ali nije rekao, jer zna, da su savjeti, kako i žubko liekarije, koje se djeci davaju. Ako ćeš da jih popiju treba izabrati zgodan način i pravu vreme. Obitelj i susjedi obstranišo ga.

Dobriša Razum pripovjedaj štogod, pripovjedaj! Seljak se nasmejahu i obrazo sa strane na Martu, koja još ni sad nije ništa radila.

To će reći, da ovdje treba dobrodošlicu platiti, reče on; učinit ću Vam po volji, koji dođi ljudi. Posljednji put pripovjedao sam vam o starih vremenih, kada su pogano vojske pustioše po naših planinah; to je bila pripovjest za muške. Danas ću govoriti (ako vas je dobar volja) za ženske i za djecu.

Treba da na svakoga dođe red. Govorili smo o Cazaru, sada čemo malo o *teti Verdovici*. Svi se grohotom nasmijašo: brzo su se pripravili, da poslušaju, Vilim prižo opeta lulu, a *Dobriša Razum* počme:

— Ova pripovjest, djeco moja, nije baharija, kakovih pripovjedaju dokinje, i mogli biste ju čitati u koleđaru s drugim istinitimi pričami; jer se je ova zgoda pripetila našoj staroj majki Sarloti, koju je Vilim poznao, i koja je bila ženska, ma takovu mi daj.

I stara majka Sarlota bila je svoj dan mlada; ali to bi bio težko i vjerovao, kad bi video njene biele vlasi, kao komandi stenjine, i nos prikučen k bradi kao da se uvijek s njom razgovara, ali njezine vrstjakinje kazivale su, da nije bilo djevojke po obliđu liepše, ni po duši veselije, što ona.

Po nesreći Sarlota bijašo ostala sama s oćcom na velikoj kmešćini, koja je više duga imala, nego li je pridjela, tako se je djelo prtilo na djelo i nečoga mala, koja nije bila za toliko brige, često bi se skončevala i ništa nije poslovala, promišljajuć način, kako bi sve nosi mogla izvršiti.

Tako jedan dan, kad je sjedila na vratih rukama pod pregaćom, kako gospodja kojoj su ozoblina, počo sama sobom:

*) Iz Emilio Somestrove knjizice „An oola du feu.“

jih. U taj obzir prinašam vam, slovani urednici, primjer, koji će biti nesnosljiv nekojim plaćenikom i Šarenjakom, želećim slobodu samo za se, kratačim ju pak nevoljnomu i zapušćenomu hrvatskomu seljaku u Istri; ali će on zato ipak služiti za nauk onim, koji su voljni upamtiti ga i uz njega na polju svoga napredka uporabiti na čast svoga jezika i na slavu svoje narodnosti. Evo vam primjera.

Usljed previšnje odluke e. k. prizivnog Suda ili Apela u Trstu od 30. Aprila 1878. br. 992, uvrštene u „N. Sloga“ dne 16. Maja o. g. br. 10, Iv. Turčinović iz sv. Petra dade si napisati hrvatski svoju sklopljenu pogodbu kupoprodaje s dotičnom hrvatskom tražbom ili istancu te ju poslje na e. k. Sud u Pazin radi uknjižbe na ondašnjem e. k. uredu podlogah ili kako naši kažu na intavolacion. C. k. Sud pazinski, prem mu je bilo naloženo spomenutom odlukom, da ima primati pogodbe pisane u hrvatskom jeziku, odbi ju, budući hrvatski pisana, s odlukom od 15. Junja o. g. br. 8514 naveđši povorku razlogah tičući se zastarelih zakonah, nevrjedećih u sadašnje ustavno doba ni šupa boba, ter naredi da se ima priložiti pogodbi i talijanski prevod. Primivši siromašni kmet svoju odbačenu pogodbu, neklonu duhom, nego svjestan svojih pravah po ustavnom zakonu uložī pravodobno sliedeći utok proti ovoj odluki na e. k. prizivni Sud ili Apel u Trstu kroz isti e. k. Sud Pazinski.

Slavni C. K. Kotarski Sude U Pazinu.

Proti odluki toga e. k. Suda od 15. Junja tek. god. broj 8514 podnašam pravodobno, molbom, da se podastre Visokomu e. k. prizivnomu Sudu u Trstu, sliedeći:

UTOK.

Veleslavni taj prizivni Sud obznanio je pod Pres. N. 992 dne 30. aprila ove godine e. k. kotarskomu Sudu u Pazinu, da isti Sud mora primati izvorne ugovore hrvatski pisane i unesti jih u gruntovnicu, odnosno i u popisne knjige, i bez talijanskoga prevoda; jer da previšnja rešitba od god. 1835. broj 109 samo onda zahjetera talijanski prepis, ako je pogodba pisana u tudjem, u zemlji nerabljenom jeziku.

Visoko Predsjedništvo toga Prizivnoga Suda reklo je na kraju hvaljene odluke od 30. Aprila o. god., da e. k. pazinski Sud „si terra presente per l'avvenire le relative prescrizioni di legge, per non dar adito a giuste lagnanze.“

C. k. kotarski Sud Pazinski pokazao je pako, koliko si je zapamtio onaj

nalog, tim, da je odbio moju molbu i pod 7. prilozenu izvornu pogodbu, zahjeterajuć, da doprinesem još autentičan prevod talijanski.

Veleslavni Prizivni Sude!

Iz uzroka, da napadnuta odluka neima temelja u nikojem zakonu, da je dapače moja molba utvrđjena u Ministarskoj naredbi od 15. Marča 1862 broj 865 i u §. 89 zakona od 25. Julija 1871 broj 95, koji je brez dvojbeno htio još bolje osigurati zemljišne odnošaje;

Iz nzroka, da po temeljnih zakonih carevine ni ja ni drugi smo u dužnosti nove trošiti za udobnost druge narodnosti u zemlji,

Molim:

1. Da Veleslavni e. k. Prizivni Sud uništi odluku pazinskoga suda od 15. Junja t. g. broj 8514 i istomu Sudu naloži, molbi mojoj podpuno zadovoljiti;

2. Da Veleslavni Prizivni Sud izvoli priložiti svojim putem, da mi e. k. kot. Sud pazinski plati štetu za sastav ovoga utoka f. 5.

U S. Petru 6. Angusta 1878.

Ivan Turčinović Gasparov.

C. k. Prizivni Sud u Trstu, uvaživši navedene razloge u ovom utoku, uništi odluku e. k. Suda u Pazinu ter mu naloži, da imade upisati Ivana Turčinovića pogodbu kupoprodaje u ondašnjem e. k. uredu podlogah, ili da ju mora intavolati, premda hrvatski pisanu, i to sliedećom svojom odlukom dne 16. agusta 1878 broj 2759.

A Giovanni Turcinovich di Gasparo di S. Pietro.

Proposto il ricorso di Giovanni Turcinovich contro il decreto dell' i. r. Giudizio distrettuale in Pisino 15 Giugno 1878 N. 8514, con cui venne restituita al ricorrente l'istanza per l'iscrizione nei pubblici libri del contratto di compravendita 3 Giugno 1878 redatto in lingua croata, per non esserne unita una traduzione autentica di tale contratto in lingua italiana;

Visti ed esaminati gli atti prodotti mediante rapporto 9 corr. N. 10711: Quest' i. r. Tribunale d' Appello osservato, che a sensi del decreto antico 22 Dicembre 1835 N. 109 allora soltanto rendesi necessaria la produzione di una traduzione autentica, se il documento da iscriversi nei pubblici libri in genere apparisce redatto in altra lingua che non sia né quella del foro, né una delle lingue usitate nella provincia;

Osservato che il contratto in A dell'istanza: esteso nella lingua illirico-croata in uso pure nel distretto di Pisino,

e che se atto qualsiasi redatto in questa lingua non potrebbe perciò solo venire respinto, non apparisce appoggiata dalla legge la rejezione dell' istanza stessa né l'aggiuntavi condizione della sua accettazione, non bastando a giustificare in faccia alle vigenti leggi costituzionali una tale decisione, il semplice richiamo alla pratica pel passato osservata in materia di lingua presso le giudicature nell' Istria: ha trovato di levare il reclamato decreto coll' ordine all' i. r. Giudizio distrettuale in Pisino di evadere l' istanza respinta, senza riguardo al motivo della rejezione reclamata, di lasciare a carico del ricorrente le spese del suo gravame, non essendo al caso applicabile il disposto del §. 344 R. G. (NB. Pitao je Turčinović 5 f. da Sud mu plati za troškove svoga utoka. Ur.)

Tale è il tenore del decreto dell' Eccelso Tribunale d' Appello in Trieste 16 Agosto 1878 N. 2759, che si comunica al ricorrente Giovanni Turcinovich di Gasparo da S. Pietro col cenno, che venne disposto l'opportuno per la iscrizione nel libro delle Notifiche del contratto 3 Giugno 1878.

Dall' i. r. Giudizio Distrettuale Pisino 23 Agosto 1878

Il Giudice: Antonlazzo m. p.

To je primjer, koji nas uči da čovjek uztrajajući u borbi za svoja prava, dočepa se jih, i da neprieporna ostaje istina, lko uziraje kucati, da mu se otvara. Tom prigodom svjetnjem svim rodoljubom i onim, kojim stoji do časti i do poštenja svojeg nilozvučnog hrvatskog jezika i do slave svoje narodnosti, da nastoje sve svoje pogodbe, kontrakte, kupoprodaje, obveznice ili obligacione, tražbe ili peticione i oporuke ili testamente, što jih ustmeno u svojem hrvatskom jeziku sklapaju, dati pisati hrvatski onim, koji to uniju obavljati, a ne pak onim, koji talijanski vam nerazumljivo pišu, istodobno prevadajuć morda i krivo vaše izraze ili besjede, pak po svojem kopitu stavljaju crno na bijelo ono, o čem vi niste niti govorili. Dosljedno tomu se događa, da kad jih primete u ruke, i date jih razlumačiti po drugomu (ili da vam jih spiega), tad jadikujuete i tužite se: jaoh meni, prevario me je, ta toga nisam govorio, tako nisam se pogodio, to je sve drugače nego smo ustanovili; pak sliede kletva, preklestvo, mržnja, svadja i pravda. Toga će sasvim nestati, ako budete dati po našem savjetu svoje pogodbe pisati hrvatski, jer će vam biti pisane, kako ste se ustmeno pogovarali i pogodjivali.

Napokon opozorujem one, koji prate svoju djecu na početku školske godine gosp. ravnatelju ili direktoru e. k. Gim-

nazije u Pazin, nek mu jave, da su hrvatskoga roda, i po tom svoju želju, da se hrvatski podučavaju i u hrvatskom duhu uzgajaju, a ne otudjivaju, duhom, koji hoće da nam domovinu osramoti i raspe, kao što vas zalibozte iskustvo naučilo po izdajničkih izgredih ili demonstracijah, sbivših se 2. Junja o. g. u Pazinu proti našemu premilosivnomu Caru i proti našoj skupnoj domovini Austriji.

DOPISI.

Iz voloskoga kotara.

Dok su ljudi živjeti svaki za se, teško bijaše živjeti. Pojedini nisu mogli obraniti nit svojeg života nit svojega imetka, a nije se moglo pomisliti na kakov ozbiljniji napredak njihov. S toga je nastala potreba udruženja već ljudi u jedno društvo, koje ima braniti svim članovom njihov život, imanje i svakojaka dobra, koje se ima brinuti za boljak svih njih. Takovo društvo je država. Da država tu svoju svrhu poručiti može, treba joj novaca, koje moraju smoci oni, koji uživaju blagodati države. Ti novci su razni porezi, to su slibre.

Mi znamo, da nam je porez plaćati, dapače uvidjamo, da je porez posve potrebita stvar. Brez njega neima vojnika, koji nam brane naše i uzdržuju red; brez njega neima sudaca, koji bi nam u naših razprah pravedno sudili; brez njega neima svećenikah, koji nas uče riječ božju; brez njega neima školah, u kojih bi se učili, što nam je potrebito. Zato mi te poreze plaćamo. Plaćamo točnije nego li nijedan drugi kotar. U nas ima manje neplaćenih zaostataka nego li u ijednom drugom kotaru Istre“. premda je malo koji, li nijedan, siromašniji nego naš. Ono malo, što je zaostalo, zaostalo je za stalno iz same nezalnosti.

Naše nadležne oblasti, ako nestoluju samo u svojih uredih, nego se kadkada i proseću po kotaru, da vide kako mi mučno živimo, pak da uzprkos našeg siromaštva točnije porez plaćamo nego drugi, bi morale gledati, kada je najsgodnije u godini, da se porez pobere, kada ima naš čovjek koji novčić u kesi. To se pako nećini. Svako zna, a i nadležne oblasti bi morale znati, da nam zemlja jedva toliko nosi, da i kad je najbolja ljetina, samo pol godine preživiti možemo, te da se naš čovjek po svietu ubijati mora, ako će si prehraniti čeljad. Jedino, s čega koju forintu dobijemo, jest vino, premda bi i to lahko popili, a da se neopijamo; ali mi ga prodamo, da porez platimo, pak ako nam što ostane, da najpotrebitije stvari dobavimo. Vino pako prodati nemožemo prije, nego ga pobere,mo,

Dog mi prošti, ovo nije kršćanski ovoliko djelo; tugo moja vela, da moram ja sama u ovoj dobi tolike skrbi skrbiti! Da sam djelavija od sunca i brza od vode i jača od ognja, još nebih mogla obdijelovati svih kućnih poslovah. Ali zašto je bog uzео omu dobru vješću Verdovicu, ili da mi ju nisu na krst zvali? da me može čuti i da mi hoće pomoći možda bismo se izvukli, ja iz skrbi, a otac iz nevolje.

„Neka ti dakle bude po volji ovo me!“ prekinu ju jedan glas. I Sarlota opazi pred sobom staru Verdovicu, koja ju je gledala naslonjena o palicu od božjeg drvca.

Prvi časuk djevojka se je pobojala, jer je vještica bila odpravna nenavodna za onaj kraj. Sva je bila ogrnuta u žanju kožu i kožom žabje glave pokrila joj bila glava, a ona sama tako bijaše grda, tako stara, tako nabrana, da s milijunom vienca *) nobi bila muža našin. Ipak se je Sarlota dosta hitro oslobodila, da upita vješću Verdovicu, malo tresući glasom ali vrlo udvorno, čim bi ju mogla poslužiti.

„Ta ja hoću tobi da poslužim“, odgovori stara. „Čula sam tvoje tužbe, pak ti donosim čim ćeš se izvuci iz neprilike.“

— Ah, govorite li zaspravo tetice moja, poviče Sarlota, koja se je presenetila; dolazite li, da mi date komadić vašega stapića, kojim bi si djelo olakhotila?

„Još bolje nego to, odgovori stara Verdovicu, evo sam ti doveła deset malih poslenikah, koji će sve ovršiti, što jim budeš zapovjedila.“

— Gdje su? poviče djevojka.

„Sad ćeš jih vidjeti.“ Starica odgrne kabanicu, to izpusti izpod nje deset palčićah nejednako velikih. Prva dva bijahu vrlo kratki, al široki i stepeni.

„Ovi su najjači, reče vješća, oni će ti pomoći pri svaku poslu i dohavit će ti po jakosti, čega po okrotnosti neimaju. Ovi, koji za njimi idu veći su i sprjetniji; oni znanu muziti, presti i sve kućne posle će obavljati. Braće jim, vidiš kako su visoki, znanu nada sve iglom vladati, kako pokazuju mali bakroni naprstak, kojim sam jih pokrila. Evo druge dva manje pametna, koji su prestanom opasniji. Oni neće moći drugo, nego pomagati drugim u poslu. Tako i zadaji, u kojih valja nada sve cijeniti dobru volju.“

„Prisegla bih, da ti se svih deset čini mala stvar, ali sad ćeš jih vidjeti pri poslu, a onda jih sudi.“

— Starica to izreče i dade znak. Deset palčićah pohiti. Sarlota jih je gledala, kako obavljaju najteže i najtanje poslove jedan za drugim, kako se svega hvataju, kako sve smazu, sve pripravljaju. Začudjena poviknu od veselja i šireć ruke prema vješnici, reče:

— Ali teto Verdovicu, posndite mi ovih deset poslenikah, i već neptitam ništa od boga stvoritela. —

„Ja ću i bolje učiniti, odgovori vještica, svaki im jih dajem; ali kako jih ti nebi mogla svakomu sobom nositi, a da to netuže, da si vještica, ja ću svim zapovjediti, da se smanje i sakriju u trojih deset prstah.“

Kada to bijaše gotovo opet reče stara Verdovicu:

„Sada znaš kakovo blago imaš. Sva će biti prama tomu, kako ga porabiš. Ako neznaš vladati s timi trojimi slugami, ako jih puštiš, da se zalibozte, uče ti od njih biti nikakvo koristi. Ali ravnaj jih dobro, da nezape, nepusti nikada pristiju na miru, pak će djelo, koje te je plašilo bit učinjeno, kao da ga vile učiniso.“

Vještica bijaše istinu rekla, i naša stara majka, koja je poslušala njeno savjete, pouredila je kuću i još je znala pribaviti si prtlju (dotu), kojom se je sretno udala i koja

joj pomože odgojiti osmero djece u obitju i poštenju.

Od onda se kod nas pripovjeda, da je ona ostavila poslenike teto Verdovicu svim ženskim u obitlju, i da se ti mali radnici odmah posla pribavite i mnogo nam dobivaju čim se omu maknu. Običajno također u nas reči, da je u deset prstah gospodarićih sva sreća, svo blagostanje koje kuće.

Izgovarajuć to posljednje reči Dobriša Razum obrati se prema Marti. Ta snabna mlada perverni, pogleda zemlju, i poravna rogovilju.

Vilim i bratušad mu pogledašo se.

Čila obitelj mukom mučeć razmišljala je pripovjedaočvu pričicu. Svak je gledao da ju posvema pojmi i da sam sobi nank; ali mlada sočalica bila je razumljela onaj nauk, koji je njoj namjenjen bio, jer se je razveselila; kolovrat se je kroz okretao i lana je nestajala sa rogovilje.

*) vienca, prtlja — miraz, dota.

nego ga napravimo. Prodavamo ga većinom mjeseca novembra i decembra, a samo za nuždu oktobra. To je vreme da se ljudi prisile, ako treba, platiti. Nije pako vreme mjeseca kolovoza i rujna, kako se to skoro svake godine čini, onda kad se naši muzevi po svietu potućaju, da štogod zasluže, kad su naše žene s drobnom dječicom same kod kuće, kad se prezivljujemo čim tim, kad neinamo niti novčića za kašu.

Nam je mučno smoći novaca za porez, a još mučnije ako se u nedobu utjeruje, jer tad se mora naš čovjek moliti i Petru i Pavlu, pak napokon uz porez još i debele kamate plaćati. To nezahlijevaju nit državni nit čovjekoljubni zakoni.

Svaki zakon ima svoje iznimke. Nadležne oblasti bi morale i korist državu i našu u sklad dovesti. Ako se drugdje po više godinah čeka, zašto se nebi i nas čekalo nekoliko mjeseci? Mi malo dugujemo, a drugi kotari duguju ogromne svote. U svacem je dobra revnost, al u ničem nije dobra bezobzirnost, nit pretjeranost. Kod nas ne samo da se neima nuždna obzira nego se i pretjeruje. Šalje se vojnika i lamo, kamo se ga nebi, po mojmu mnenju, smjelo stati. Evo primjera. Platilo se je za dva četvrta, platilo se je skoro polovica i za treći četvrt, a ipak se je vojnika — poreznog poslužnika poslalo još prije, nego li taj treći četvrt iztekao. Plati! Neplatiš li? sedam danah plaćaj pet novčićah kazne, drugih sedam deset. Poslje čtrnaest danah zapliene ti pokretnine. Nam se čini da je tolika revnost na ustrb ne samo državljanom nego i državi napose u ovo ozbiljno vreme.

Zeli li pako tko prostranije polje svojoj revnosti, nek moli jedno mjesto preko Učke, te će njemu pravo, a nam niilo biti.

Volosko 20. septembra 1878. *)

Ovih je danah Nj. Preuzvišenost, Namjestnik barun Pino, kako stanovnike ostalih povećih mjestah u Primorju, tako i nas Vološćane pozvao, da što sakupimo za jadne al vrle naše ranjenike, dolazeće iz Bosne i Hercegovine.

Na taj poziv Vološćani nisu ostali gluhi, već su listom ustali, reć bi, matjecali se, da u plemenitu tu svrlju čim više sakupe. — I sbilja, ako se pomisli, da Volosko ne broji ni tisuću dušah, da mnogo onih, koji bi mogli štogod pružiti, neima kod kuće, a da ima i prilieno velik broj siromakah, koji nemogu ništa dati, pa da je ipak samo domaće stanovništvo, bez činovnikah, sakupilo cijelih 96 forinatih, moramo reći da Vološćani znaju, što je to čovječnost i plemenitost.

Osobito se pak mora pohvalno spomenuti ovdješnjega načelnika g. Augustina Rajčića, koji u sabiranju nije zalio truda, već osobno polazeć od vratih do vratih imućnijih građanah, svu je ovu svotu u jedan dan sakupio!

Dakako da bi plemeniti ovaj čin ljepši još utisak ostavio bio, kad bi Vološćani bili sami inicijativu poprimili, pa spomenutu svotu sakupili prije, nego je stigao poziv sa viseg nješta; al ovdje istini za volju, moram spomenuti, da se baš zato već bilo počelo govoriti, pače se već bilo i odlučilo, da se što u rečenu svrhu sakupi, kad je stigao viši poziv i tako naše ljude pretekao.

Medjutim ta okolnost plemenitomu tomu činu nije umanjila cene, već će Vološćanom svedjeno na čast služiti dok bude ljudih, koji plemenito čute i misle. —

Čujem, da su se i gospoda činovnici ovdješnjih kotarskih oblastih liepo izkazali, a ja zato i njimi kličem Živili!

U Vrbniku, 25. rujna 1878.

U zadnjemu mojem dopisu obećah vam pisati, kako se naše Učiteljstvo mora boriti za stanarinu proti mjestnomu školskomu vijeću, evno me dakle da izpunim što sam obećao.

Najprije imate znati, da imamo ovdje, osim učiteljah Pripravnice, jošte dva Učitelja i dvie Učiteljice za pučke učione, i to su vam svi iz Vrbnika, koliko učitelji toliko učiteljice. Pa što su skrivilo da se moraju boriti za stanarinu?... Krivi su, što su živi — što su živi pravi Vrbničani; jer da su tuđinci nebi se u njih nijedan dirao ni u njihovu stanarinu, ako i nebi vršili svoje dužnosti.

Po zakonu odredjen je svemu učiteljstvu stan u naravi ili u novcu, i to Učitelju 100 fr. Učiteljici 80 fr. Podučitelju i Podučiteljici valjda 30 fr., što mi se svakako čini nepravdno, jer kolik je potrebit stan učitelju tolik je i Učiteljici i drugim, dakle imala bi jednaka bit i plaća; al tako hoće zakon te moramo trpiti dokle slipe progledaju. Naše Učiteljstvo buduć, kako već rekoh, sve iz Vrbnika imaa svaki svoj stan, te bi rada da mu obćina plaća stanarinu u novcu; al se tomu suprotno naše zastupstvo a najvećma mjestno školsko vijeće, nudjnjue Učiteljstvu mnogo manju plaću za stanarinu nego li ju određuje zakon — ili stan u naravi. A zašto?... Odgovara da to čini jedino mlđ koristi obćine. Da je u istinu, to jedini uzrok, svaki bi morao naše zastupstvo pohvaliti, al bi tad moralo i u mnogih drugih stvarih korist obćine gledati, a ne obćinske novce komu tomu posudjivati i zalagati i kamo tamo trošiti. Meni se čini da je tomu najveći uzrok zavist i zloba, podpirivana još i od takovih ljudi, koji bi imali biti Apostoli mira, ljubavi i sloge a ne smutnje, mržnje i nesloge. Radi toga brajto predraga, nemojte slušati svakoga; ne budite i vi kao Židovi, koji su Isusa proganjali jer je bio Žid, tako i vi vaše Učitelje jer su Vrbničani; ne mislite da Učitelji imaju sad veliku plaću, jer Učitelj ako će vršiti revno svoju dužnost, nije nikad dosta plaćen; statistično je dokazano da između sto ljudi svakog stališa umire u najmladjoj dobi najviše Učiteljah, jer mora uvijek govoriti, u prahu, smrdljivomu i kužnomu zraku disasti. Ne gledajte vi na njihovu plaću, nego radje na njihovu dužnost, kako vam djeca pohađaju školu, kako napreduju; pomagajte jim da budu revni i marljivi i djeca i Učitelji. Ucanjujuć ili nedavajuć im plaće što činite drugo nego činite jih izgubiti svu volju i marljivost za školu, a tko s tim trpi drugi nego sva obćina jer joj djeca slabo napreduju. Pak što vi radite sada ovdješnjemu Učiteljstvu, to se vremenom vašoj djeci može dogoditi u tuđini.

Hotili ste sazidati kuću za sve Učiteljstvo; to je dobra misl, jer liepa i velika zgrada služi i na poljepšanje grada; al graditi kuću s tuđjimi novci ne donosi koristi, jer plaćati kamate šest po sto na 5.000 fr: dodje 300 fr: na godinu, a vi ćete s 300 fr: platiti sva četiri Učitelja i još će vam ostati, a koliko bite još potrosili popravljjuć svake godine tako veliku zgradu. Prije nego se što misli sagraditi treba učiniti dobar proračun, al vi ga kako mi se čini nikad ne činite i tako ide sve na opak. Najprije treba učiniti što je potrebno, pak onda što je liepo. Zgrada za Učiteljstvo vam nije potrebna, jer kako vidite imali bite više štete nego koristi; a potrebna vam je čista i zdrava voda a ne živim vapnom, modrom galicom (vitriolom) od bedene i drugom nečistoćom potrovana; potrebit su vam dobri putevi, a ne razrovani da se kolmi i s mastom na njih, kako vam Franina i Jurina kažu, zvrćate; potre-

bita vam je čistoća grada e ne svakim smradom grad posijan; trebalo bi da pazite na noćne klataže i na kuće koje takove klataže po noći priijmlju, bile ove krčme ili privatne kuće, osobito sad o mladom vinu. Ovo su stvari na koje bite imali paziti i trošiti, a ne na učiteljsku zgradu.

Ovo vam napisah moji dragi ne iz zlobe, nego jedino iz ljubavi da se jednom umirite, ujedinite i složite; jer svaki imamo jedan od drugoga potrebu i sloga je od Boga a nesloga od Vraga ili kako kaže „Naša sloga“: Slogom rastu male stvari a nesloga se pokrvari.

Iz Mošćanacah, dne 11 rujna.

Dopustite mi, g. urednice, da koju rečem u „Našoj Slogi“ o naših zadnjih obćinskih izborih. Kako vam je znano, ovi put smo pokazali, da smo po svom osvjedočenju birali, i ni smo se od nikoga ničim dali zavesti. Spomenuti ste i Vi u zadnjem broju Vašega lista, da se je ovi narod probudio, te u obćinsko zastupstvo izabrao druge ljude. Možebit, da već znate, kako nekoji od prvashnjih kolovodjah biahu sve svoje sile napeli, da jih ljudstvo opet izabere, al im je bio trud uzaludo. Sad se dvojica trojica tih kolovodjah groze, da čuju nam izbore unistiti, nu ako to mogu, neka učine, a mi ćemo opet i opet izabrati ove iste ljude.

Kako sam čuo, glavari se Lettis grozi, da smo u zastupstvo izabrali plovana i meznjara; dali možebit, nezna za drugoga, jer smo dva ne jednoga meznjara izabrali; njemu se to čudno vidi, — a mi se ulano, da će nam novo zastupstvo, obćinu i hrvatsko eućenje bolje napred ponaknuti, nego je pod vladanjem glavara Lettisa.

Kad nebi bilo smiešno, bilo bi strašno gledati, kako se siromah Gambetta previja, kako mahnit, kako plaho gleda, a isto tako Karuber *) i drugi naši protivnici. A kako neće, kad su bili namislili u svoj jaram svu našu prostranu obćinu upreći, pak jim je više tri deli uteklo? Sada nam govore, da smo hodili okolo, glasove kupovati. — Što bi možda bio radio nezakonito, da bi i bio tko od naših isao, da nagovara biraeće, da pametne i razumne ljude izaberu? Mislim da nebi, onako kao naši protivnici, koji su klatili i po danu i po noći okolo, da puk nagovaraju, da jih opet izabere; a na dan izbora su nekojim od naše strane iz rukah liste otimali i druge im podavali, u kojih su sami sebe dali upisati da budu na novo izabrani.

Kogao bi vam još mnogo koješta o tih i o drugih stvari napisati, ali se ulam, da će vam, koja mudrija glava od moje, stanje naših stvari bolje izraziti, ali možda vam bude štogod Franina i Jurina o tih stvari smiešno pripovjedao.

Još ću jednu reći i tim svršiti. Naš narod je tihle čudi, preveć se uzdaje i vjeruje ovomu i onomu; a kad ostane prevaren, onda luće i kuka, ali ako se ovako godi našem narodu i po ostaloi Istri, neka nikoga ne krivi, nego sam sebe. Jednom sam čitao talijansku poslovicu, koja veli: „Chi pecora si fa, il lupo lo mangia (Tko se učini ovcom, vuk ga pojede) tako je bilo i nam. Nego da nehande odsad tako, zapametimo dobro onu našu poslovicu, koja veli: „Kume, ne uzdaj se u me, nego u se i u svoje kljuse!“

Pogled po svietu.

U Trstu 30. rujna 1878.

Njegovo Veličanstvo naš Car, zajedno sa sinom si Carevićem Rudolfom, prisustvovao je prošlih danah vojničkim vježbam u Tirolskoj. Taj događaj u

sadašnjih okolnostih smatraju nekoji kao opomenu susjednoj Italiji, da joj neide u račun protezati rukah za tuđjimi zemljami, kao što to još jednako čini i u svojih novinah i u svojih puklih sastancih. I zbilja, Car je rekao u Innsbuku, da je Tirolska vredna onakvih branioca, kakvi su njezini vrli strijelci, a on da i poslavlja u nje sve svoje pouzdanje. Te nas previšnjje rieči i opet siećaju odgovora, što da ga je, odmah poslje berlinskog sastanka, dao talijanskomu u Beču poslaniku. Taj da se je diplomat bio osmielio reći, da li nije sad shodno vrijeme, da se bolje zaokruže naše i talijanske medje. Ali naš Car da mu je odvratilo, prije nego li na to pristau, da će metnuti na kokcu obćinstanok svoje kuće i svega svojega carstva. To navadajmo zato, da se umire oni nekoji našinci, koji su već stiskali pest na prekomorskoga susjeda, u brigi za budućnost svoje mile domovine.

U ovaj par saborju skoro svi zemaljski u carevini sabori. Poslje tolikih godinah ovaj su put i Česi opet stupili u svoj sabor u Pragu. Drži se, da im je to bilo namignuto sa viših krugovah, pa da će taj korak koristiti i njim i carstvu. Oni su predložili, da se podastre Caru adresu, u kojoj mole, neka se promieni dosađanji nepravditi izborni zakon, jer da im inače nebi bilo i opet moguće ostati u saboru bez ustrba svojih narodnih pravica. U ostalom oni se pokazuju veoma pomirljivi; sad stoji do Niemacah, da jih ili prigrije ili odbiju. Prekjutež je gorički sabor svečano i jednoglasno prosjedovao u ime svoje i svojih biraećah proti izdajničkim od tuđjih rukah zasnovanim demonstracijam, što su se sega ljeta prigodom ljetnice talijanskog ustava i u Gorići vrstile na ustrb i sramotu onog viernog pučanstva. Radi preuzetnosti njemškutarske stranke prigodom ojevrovljavanja izborah narodna je slovenska stranka u Ljubljani bila prisiljena stupiti iz sabornice.

Onomadne bilo je u Beču radi Bosne i Heregovine pod Carevim predsjedničtvom ministarsko vijeće, u koje bijahu pozvani hrvatski ban Mazurančić i hrvatski ministar Bedeković. Isto pod Carevim predsjedničtvom baš danas je u Beču opet ministarsko vijeće, koje da ina vječali o smaganju troškovah za sadašnji ral i opredieliti dan, kad će se sastati obostrane delegacije, zato mu prisustvuju i ugarski ministri.

Prekjutež dne 28. otvorio se svečano hrvatski kraljevinski sabor uz kraljevski odpis, kojim Kralj pozivlje hrv. zastupnike, neka izaberu poslanstvo za skupni parlament ugarski, koji će se otvoriti dne 17. oktobra; onda poslanstvo od 12 lieh, da sa jednakim poslanstvom ugarskim stupi u dogovor radi novih novčanah odnosajah među kraljevinama Hrvatskom i Ugarskom. Kraljevski je odpis bio propaćen oduševljenim i burnim „Zivio Kralj“, što nas i opet sieća najljepšeg sporazunka, što postoji med Kraljem i Hrvat. A to i nas neobieno tješ i u ovo naše doba, gdje se razvijaju događaji, koji duboko zasiećaju u našu najdaljiju budućnost.

Naše se ministarstvo u Beču donekle preustrijlo, ali snier nu ostaje koji i prije. S druge se strane čuje, da se je stolica, na kojoj sjedi Andriasy, jako zaljublja, pa da bi mogao doći na njegovo mjesto grof Sényey, Magjar i on, ali nešto starije i obzirnije čudi. A po gotovo se veli, da Beust iz Londona ide u Carigrad na mjesto Zichia, a Károlyi iz Berlina na mjesto Beusta u London.

Uzprkos njemaakim i magjarskim vikaćem, u ovo petnaest danah naša je vojaka u Bosnoj silno napredovala, pa je gotovo, da će ju zaposjednuti svu još ove jeseni, buduć je razoružala već preko dvie trećine. Grad se za gradom

*) Dobro stvari nas od svakud raduju. Oglasište nam so još.

*) Gambetta i Karuber razumo so neka dva prvashnja zastupnika.

i tvrdjva za tvrdjavom predaju na milost i nemilost našemu vrhovnomu zapovjedniku. Tako su se osim manjih miestah, što predali što pali, Zvornik, Rogatica, Bihać, Klobuk i Livno. A i uredba zemlje, što ju izvadaju visoki hrvatski činovnici, da liepo napreduje. Službene „Bosansko-Hercegovacke Novine“ pripovijedaju što se sve čini, da se poljupa i uredi glavni grad Sarajevo. Turski ustasi, što bieže pred carskom vojskom, na biljade se zalieću u kneževinu Srbiju, gdje jih srbske oblasti razoružuju te tako idu liepo našim na ruku. Isto se tako prijavio i pošteno vlada naprama nam i Crna Gora. Ali sa svim tim nesretni Magjari nemogu, da nepsuju i neruže tih naših divnih bratinskih kneževina, a naime Srbije, pa da je na njihovih, danas bi je nestalo sa zemlje.

Iz ostaloga svijeta najvažnija je novost ta, da su Rusi u Carigradu preoteli mah Englezom, pa da od dana do dne raste sve to više rusko-tursko prijateljstvo, dapače se govori i o nekakvom tajnom ugovoru, što su ga utanačili među sobom, dakako sve na štetu i uštrb neviernih i sebičnih Englezah. S druge strane Englezi čute rusku osvetu više nego igdje u dalekoj Aziji, gdje im Rusi pripravljaju strašnu poparu. Afganistanski Emir, oslonjen na Ruse, neće da primi engleskog poslanika, pa sad mu moraju i rat navesti, il se u oči sve kolike Azije do vieka osramotiti, te tim podkopati i svoje gospodstvo u Indiji. U potrebi će na sam ruski mig uz Afganistan pristati i Persija, a Englezi neće znati ni gdje početi ni gdje svršiti, da odole tolikoj stisci, naime ako im se i Indija iznevjeri, kao što je vjerojatno. Zato se čuje, da su poslali u Petrograd jednog svog ministra, i da žale veoma, što baš sad neima u Londonu ruskog poslanika, jer da graf Suvalov neće da bude više na onom mjestu, a Rusija se nezuri, da ga drugim zamieni. Grčka se sprema na rat, jer od Sultana ne može postignuti mirnim putem ono, što joj je kongres namienio. U tom poslu Sultan sluša više nego ikoga Engleze, a oni se očividno protiv grčkim zahtjevom. Grčka kraljica, rodum ruskinja, odputova u Livadiju, najbrže da preporuču grčku kraljevinu i njezine zelje svomu stricu, Caru Aleksandru. Bismarku u berlinskom parlamentu neidu nekako za rukom zakonit proli novovječni prevratnikom tako zvanim socialistom. U Parizu je još jednako otvorena svjetska izložba. U nekih gradovih u Americi vlada tako zvana žuta groznica, koja kosi dnevimice nebrojene žrtve.

Ob uzgoju lana i konoplja.

Lan je za svakoga naprednoga poljodjelca koristan kulturna i trgovačka *) biljka (rastlina) a to zato, što gospodarstvu obilno naplati, dakako, ako ga unno uzgaja. Sjeme laneno u trgovini je vrlo važno s razloga, što se iz istoga ždima (ožimlje) ulje tako, da jedan vagan, koji važe 36 klgr. i 4 dkg. daje 11 klgr. i 20 dkg. ili 20 1/2 ulja, zatim je znamenit lik u živinarstvu. Njegovo lijehe taru uz vesolu pjesmu narjive našo Hrvaticu danju i za biljed mjesecina, te se hvale liepim predivom, koje obično predu u zimskih dugih večerih pripripodajajući si razno, puno fantazije, pripripodje. Majka brižno tke i šije, da napuni škriaju bielom rubenicom, koju će dati liepo svojoj Mari, kad ju udade. Podornicu cunje pokupi prnjkar, a u nje daje iglice i razno vrhce našim djevojkam. Iz prnjkah pravi tvorničar najliepsi papir.

*) Orako se zovu one biljke, koje se na siju za kruh i pravo liepo, već za drugo parobu, a povijerše za kudu, obrto i zanato, za odjeću i liekove. Oravo brojimo aljortio bilje, iz kojega se vald ulje, predivo, usustilo, nitrodje itd., dakle duban, burak, lan i konoplja, mak, hmelj, ropca, ogrštica itd.

Bože, od kolike je koristi lan! S toga ovo me brato, da ti s nekoliko rieči uzgoj lana probišim, tim većina, jer sam sâm na svoje oči vidio, da naš najliepi poljodjelac zalibože još nezna, kako treba lan uzgajati. Eto u ovom slavčicu naći ćeš dosta pouke, naime kako imas uzgajati lan.

Ja sam se isto držao, pa se pokojao nisam. Dakle slušaj i uvazi!

Svrstl. — Lana imado više vrstih iliti odrodah, od kojih ću ti neke ovdje navesti, naime: 1. *naš domaći lan* modroga cvjeta; 2. *ruski lan*; 3. *amerikanski lan*, kojemu je cviet bijel; 4. *križno* — *cvietni lan*.

Podnobje i zemljište. — Lan ljubi srednje podneboje i to vlažno. Lan se zadovolji svakom vrsti zemlje, na najbolje rodi na dobro uzoranoj pjeskovitoj ilovači, još bolje kad je pjeskovita ilovača crnicom pomiešana, koja je dostatno vlažna i od studenog vjetrov zastiešana.

Poslje kojih biljakah lan uspijeva? Lan naplati obilno gospodarim trud i to stopram onda, ako ga siješ na novoj zemlji, to jest hrčevini, zatim poslje *krtumpira, djetele, kupusa, sočiva i napokon poslje konoplja.*

Upozorujem te, mili moj, da se lan nemiše prije 6 godinalh na isto zemljište povratiti. Poslje lana obično jesenski usjevi ne uspijevaju dobro, iznzam zob i gdjekojku okopavina

Gnojeno. — Pod lan nemišes neposredno gnojiti svježim gnojem t. j. stajskim, već vazda gledaj, da gnojiš pod ono bilja, koje se neposredno prije lana sije, te će još u zemlji dovoljno gnojno snaga i za lan preostati.

U dobro gnojnoj zemlji posijan lan uzbnja doduše visoko, ali rado poleže i slabije vlakno daje. Lan ipak najbolje uspijev poslje *ovčijeg gnoja i mješane.* A sad čujmo, kako je glasoviti učitelj Müller pokušao s gnojem.

Uzeo je lunonoga sjemena jedno te isto vrsti i posijao na jednakoj zemlji, ali jednu dio te dobro obiljelano zemlje razdiele na tri jednaka diela.

Jedan dio rečene zemlje pognoj kravin gnojem tako, da mu lan naraste do 1 metar, 17 c. m. visine; drugi pako dio zemlje pognoj konjskim gnojem, pa mu isti naraste i m. 36 c. m. visoko; treći dio pognoj ovčijim gnojem tako, da mu je ovaj najbolji i najduži, budući mu naraste preko 1 m. 56 c. m.

Obiljelavanje zemljišta. — Zemlju za lan treba u jeseni dobro i duboko preorati, da srazvica i najveće grudje sdrobi.

Zatim na proljeće valja zemlju za lan opradihljenu i ili 2 put preorati, ako vrijeme dopusti, i to plitko s razloga, da zimska vlaga odveć ne izhlapi. Zato neki gospodari i ne oru opet u proljeće, već samo podrhlju željeznom branom preorano jur u jeseni zemljište.

Takodjer i valj djeluju na to, da vlagu zemlja uzdrži i da biljke jednako niču i rastu. Ja bar valj rabim vazdu s dobrim uspjehom.

Kad so lan sije? Rani lan sije se u travnju, dočim kasni početkom lipnja.

Mi Hrvati većim dielom sijamo lan u jeseni, koji dozori mjeseca lipnja.

Ovaj lan, istinu, daje liepo, tanko vlakno, koje se može liepo obieliti, ali imn tu veliku manu (pogrešku), što onda dozrievan, kada gospodar ima najviše poljskoga rada.

Ja bih s toga liepo molio brata poljodjelca, da već jednom počne lan sijati u proljeće, izkusit hoće, da se u ničem ne razlikuje od onoga, koj je u jeseni sijao.

Dobar pokušaj! Lan se ima rano sijati, s razloga, što ne će oskudiovati od vlage, a niti mu buduće škodio no bude.

Najveća pako korist lana je, kad se rano sije, a to zato, što su onda končići čvršći i teži, a to je za gospodarca velika dobit, na koju se razborit gospodar osvrtači mora.

Zehiš li brate tanka prediva, treba da lan siješ gusto 4 vag. na jedno jutro (10000), a siješ li lan lih sjemena radi, sij ga redje i to 3 vag. na ral.

Svrstano te upozorujem, mili moj prijatelju, da za sjeme izabereš dobro i zdravo zrno; jer pravo liepo naš narod: „*Kakva sjotva, takva zotva*“; kakvo sjeme, takov plod.“

Sjeme mora da bude svietlo, crvenkasto, krupno jednako, čisto od sjemena od svakovrstnog korova (drača) uljata ukusa, ali bez jake mirisa.

Kako valja lan njegovati? Lan se ima češće pliet i svakovrstnog korova i urjek ga čisto držati. Ja ti ovo prijatelju srdacno preporučujem, jer često na svojo oči vidim, da naš poljodjelac premalo plievi svij lan.

Zato se nečudi, ako ti se trud dobro no izplati.

Kad se lan ima čupati?

Lan čupaj stopram onda, kad opaziš, da mu je stablička požutila, onda će ti dati najbolje predivo.

Oprediolelan za sa sjemo ima se nešto duže ostaviti, dok sjeme svsnim dozori.

Za sjemo ima se vazda izabrati — kako gori rokoh — dobro zrno, jer je ovo za lan najliepavo, ako želiš, da ti dobar plod poide.

Ozim lan, kojega ponajviše naši poljodjelci siju, čupa se u mjesecu lipnju, dočim onaj, koji se sije u proljeće, mjeseca listopada, gdje gajo i rujna.

Kako smo lan iz zemlje izčupali i u malo supioće povezali, tad se u vodi natopi, pa poslje 5-10 danah iz iste vode izvadi i osuši, da se na trljici iztrlja, na grebenu ogrohe, a napokon na preslici oprede.

Prihod sa jutra. — Ako je lan na dobroj zemlji posijan i dobro uzgojen, tada lahko daje 6-13 vng. sjemena i 4-10 ct. liehja. — Bilo ti ovo što rekoh na korist!....

Došasti put o konoplju.

N. Vežić
Nadzornik gosp. i šumarstva obćinskog.

BRATOVŠČINA HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Stavno Uredništvo! Blagovolite tiskati u brudnom broju Vasega cionionoga lista što sledi:

Radi nedovoljna broja članovah nije se mogla dne 23. septembra držati u Kustvu radoviha godišnja skupština bratovšćine hrvatskah ljudi u Istri, radi toga po s. 19. praviljah sazivio predsjednik za dne 7. oktobra na 3. ure popodne isvanradnu skupštinu.

U Kustvu dne 26. Septembra 1878.

Vjekoslav Vlah
Predsjednik

Er. Jalušić
Tajnik

Ruzličite vijesti.

Posvećenje Biskupa. Dne 6. t. mj. obavil će se svrvano posvećenje porečko-puljskoga Biskupa prev. gosp Ivana Glavine, i to u Gorici po preuzviš. Prabiskupu Andriji Golmajeru področnom prev. ggr. Biskupah trčanskoga, Juraja Dobrića, i ljubljanskoga Ivana Pogrečara.

Promjene u trčansko-koparskoj biskupiji. Č. g. Ivan Saveri, do sad, duh. pomoć. kod Bl. D. Marije Pomoćioce kristijanah (sv. Anton stari) imenovan je Upraviteljem iste Plovanije za koju je natječaj otvoren do konca ov. mj.

Promjene u porečko-puljskoj biskupiji. Č. g. Ivan Saveri, do sad, duh. pomoć. u Labinjnu, imenovan je za kancelara prev. Biskupa Iv. Glavine i za kancelista porečke kurije.

Mandić Dr. Fran (iz Rinkaven), kako čitamo u hrvatskih novinah, se tako vrlo pounaša u Bosni kao vojnički liječnik da je već imenovan za pukovničkoga liječnika prvoga reda. A jedva su dvie godino da je svrsio nauku! Najzadnjače ti, Fran, svi čestitamo! Sretno nam se proslavljaj povratio!

Izgorio brod. Prošlog tjedna dogodila se ovdje u Trstu velika nesreća. Dopolvio iz Americo u našu luku brod, kreat petroleja, tek da ga sutra dan stane izkreivati. Ali od tri hiljade i toliko buretah nedoljio ga na kraj ni kapi. Predprešle nedolje u 2 1/2 sata po podne, nezna se kako, pojavi se u dnu broda vatra, te se razvi tolikom brzinom, da se jedva mogla umaknuti i spasiti čeljad sa kapetanom. Uzalud priskočili pelje iliti piloti od luke i gradski vatrogasi: nebijase drugo, nego izpejati bukteći brod na debelo more, da se nedogodi još i veća nesreća. I tu haš i izgori i brod i tovor mu poslje dvajuh danah i dvjjuh noćih strašna plamienja i dimljenja. Brod bijaše vlastitina kapetana mu amerikana, a tovor jedne ovdje prve trgovačke knice. Toror bijaše osjeđaran do rila, a brod, što je vrijedio 70000 dolarah, samo za polovinu. U toj je nesreći jedina sreća, što se nije pripetila u putu na velikom moru, jer onda propodose no samo brod i tovor, nego i siromašni ljudi. Takva se nesreća jur pripetila i gori u njemakih lukah, pa se ipak spasio veći dio i broda i tovara, jer petrolej netreska poput žosti iliti spirita, nego gori polaganu. Što se to nije moglo kod nas, jest znamenje, da naša luka, akoprem prva u državi, ipak neima potrebitih (tumu spravah, kao što jih imaju druge svjetske luke. Nego što nije bilo, valja će biti, jer ja ovo velika neuka nauka!

Turčin nije čovjek. Iz Maribora pišu: Ovih danah dogodilo se na našem železničkom kolodvoru nešto, što nam dokazuje, da je Turčin izgubio svaku čovječju čud i da no

ima čovječje slike. Dovezli su naime iz Zagreba ovaino nekoliko turskih zarobljenkah, koji su bili izašti iz vlakovah (vagonah), da što jedu. Dok su turski zarobljenici u redu stajali, skoči jedan od njih iz roda na jednoga našega vojnika, strovali ga na tla te ga počne daviti. U taj čas skoče vojnici, da oslobode drugu, i premdu su Turčina bajonetami surali, to se ovaj ipak nije dao od našega vojnika, dok ga nije — zadavio! Ovaj grozni slučaj nije trajao preko 2 časa i siromašni vojnici bijaše mrtav. Turčina, koga je krv od bajonetah na više stranah curila, odveli su naši odmah nekoliko koračajah od kolodvora, te su ga na očigled njegovih drugovah zarobljenkah — ustreljili. Prije nego li je crnu svoju dušu izdahnuo, rekao je: „Znao sam, da ću morat umreti, nu prije nego li umrem, htio sam, da još jednoga kaurina zadavim, jer ću onda lakše umreti.“

OGLAS.
U nakladnoj i umjet. trgovini
M. BABIĆA
u Budim-Pešti (Budapest Alte Postgasse N. 6.)
izalaš su i mogu se dobiti liepo i divno umjetnički izradjene

NOVE SLIKE
i to: I. slika
OSLOBODIOCI
Bosne i Hercegovine.

Na toj slici nalaze se osim ovih grborah: austrijskog, hrvatskog, bosanskog i hercegovackog, još i jedanaest po fotografijah izradjenih likovah onih ljudi, koji u tom velikom, pa u hrvatski istoriji slavnom djelu najvažnije uloge imaju, a to su: 1. *Njegovo e. k. Velič. Franjo Josip I.*, car austrijski, kralj ugarski, hrvatski itd., a sada i gospodar Bosne i Hercegovine. — 2. (general): *Harin Filipović.* — 3. *Barun Jovanović.* — 4. *Nadvjodna Svaltor.* — 5. *Herceg Württembergi.* — 6. *Tegethoff.* — 7. *Graf Szapary.* — 8. *Kapitel.* — 9. *Müller.* — 10. *Pukovnici: Klitel.* — 11. *Vitez.*

Slika je vrlo divna, i to: *poput jednoga krsta (križa) izvalena.* — Svi likovi ukrašeni su liepim hrvatskim trobojnim okvirima i torovocim rječinu.

II. Slika:
Prelazak austro-ugar-hrvatske vojske preko granice kod Kostajnice 29. Srpnja 1878.

III. Slika:
Ulazak austro-ugar-hrvatske vojske u Sarajevo 19. Kolovoza 1878.

Sve tri slike jednako su veličine, i to: 50 centim. visoke a 85 široke. Sve tri slike crtao je prvi vještak u monarkiji g. Kaefer, i zbilja su remek-djela, sa kojima se naš narod čestiti može.

Cijena je svakoj slici zasebno samo f. 1.50 novč. Tho naručiti sva tri komada u jedared, taj dobije ovo tri slike za f. 4. Tho pak naruču u jedared jednu na drugo najmanje 10 komad, *taj dobije svi deset slika za 10 f.* Slike će se slati samo za gotov novac, il pnk kroz poštarsko pouzreće (znr Postnachnahme).

Novac i poručbine valja slati na ovu adresu:

M. BABIĆ
in Budapest, Alte Postgasse N. 6.
Višegodinji solidan rad ove trgovine, jamri svakome za brzu, točnu i savjestnu poslugu.

